

СТАНОВИЩЕ

От д.ф.н. Цветан Кирилов Раковски
Проф. в ЮЗУ „Н. Рилски“, Благоевград

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор“

по: област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*

професионално направление 2.1. *Филология*

докторска програма *Българска литература*

Автор: *Теодора Петрова Кашилска*

Тема: *Свидетелски почерци на българската литературна история (писателските мемоари за периода между двете световни войни)*

Научен ръководител: *проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева*

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

До крайната дата на защитата тази процедура се е развивала според всички условия на ЗРАС и Вътрешните правила, регулиращи неговото прилагане в ПУ. В ролята си на член на НЖ, назначено от г-н Ректора, аз мога да потвърдя, че целият научен и административен набор от стъпки е извървян последователно и с необходимата законосъобразна добросъвестност.

2. Актуалност на тематиката

Периодът между двете войни привлича неслучайно изследователите на литературната ни история. Само в последните няколко години се появиха ценни публикации в специализирания печат („Лит. мисъл“) и в уважавани издателства – така изследванията на Б. Борисова, Ал. Христов, Н. Стоянова, М. Горчева, Цв. Р.) създават общо концептуално поле на диалога между различните почерци.

Настоящата дисертация показва още една гледна точка – субективната, дневниковата, скритата гледна точка на записките под възглавката. Това са познатите панорамни мемоари, от една страна, но и егонаративи (К. Христов, Д.

Габе и пр.), от друга. Обаче диосертацията активира и неочакваното коментарно поле на „големите пропуски“, както ги нарича Тедора Кашилска.

3. Познаване на проблема

Докторантката е овладяла изключително число от проблемни кръгове – доказват го близо четиридесетте страници библиографски посочки и таблици със справочен характер. Всички те конкретизират както естеството на научния обект, така и улесняват проникването в този тотален масив със скрити и явни текстове.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Пред нас е един труд, който лесно би могъл да бъде наречен капитален, основополагащ и определен с други подобни бомбастични думи. Той не е нито капитален, нито основополагащ, а е един съвестен, приключен, завършен в себе си цялостен труд, който има за научен обект една доста хлъзгава материя, каквата е материята на мемоарите.

(Тук имам един предварителен въпрос към докторанта – дали в многото страници, които е изчала, може да се прекара делитбена линия между автобиографичен текст и мемоари? Хайде, за автобиографичен роман вече няма да спорим, но автобиографичен текст, записки, и мемоари има ли разлика? Ако има, бих я чул с радост).

Но, текстът държи да подсказе, че свидетелското, до степен на удостоверяващо слово, е водеща епистема на този съдържателен труд. Тази характеристика не изчерпва същността на мемоарите, писани преди повече от сто години; тя обаче иска да се самопосочи като свидетелски текст, като свидетелски език и поради тая причина още заглавието казва, че това са свидетелски почерци. Колкото и да не ми е приятна думата почерк, употребена в тоя контекст, трябва да я приемем, защото това, което имаме като изходен материал, е точно писане върху събития, свидетелски събития.

Преди време нарекох свидетелските разкази „разкази от нивото на очите“ и тук искам да добавя в скоби, че докторантът е заобиколил на пръсти, тази особена езикова конструкция „свидетелския разказ“. Допуснали сме фразата

„свидетелски разказ“ в кавички, защото това е може би вече е жанр – прозаически, не много богат художествено, но жанр в сферата на литературата и литературното поле. Та този свидетелският разказ се явява един удостоверяващ текст, с който авторът принажда и себе си към събитието. Затова, през по-голямата част от моята работа върху текста на докторантката ми беше страшно необходим пръстът и мнението на Пол-Джон Ийкин, който за мое съжаление не е прочетен, а той е един от добрите изследователи на автобиографията. Та, Пол-Джон Ийкин говори за скрита и явна референциалност на автобиографичния текст. То не би могло и да бъде иначе. Автобиографията той поставя някъде в средата, в между биографията и романа, с една особена забележка, че романът създава художествена потенциалност, автобиографията придава на романа необходимата фактологична илюзия. Така че автобиографичната литература, все едно как ще я наречем – автобиографична, биографичен роман или нещо такова, вече съумява в тия над 120 години, в които се пише, да изгради един достоящ свят, дистанциран и в същото време наш си свят, свят на читателите.

Докторантката в началото създава един проблемен кръг, в който се говори за автобиографията, т.е. за писането на биографични неща в някаква подредба и неговото етнологично охарактеризиране. Какво точно значи това? – Т. Кашилска има възможност да създаде делитбена линия, тоест да обособи два типа автори на автобиографични текстове, на свидетелски почерци. Единият е текстът на автор, който държи да подчертае принадлежността си към някаква генетична линия, към рода си. Това би могло да означава, че неговите автобиографични разкази са рефлекс на епическия герой, а този епически герой го познаваме още от „Илиада“ на Омир. (В голямата книга „Илиада“ епическият герой със сигурност не бърза, т.е. той говори, без да бърза да се бие. Той това прави – говори и воюва.

Та думата ми беше за този епически герой, който преди да влезе в решително сражение, преди да влезе в двубой с противника си задава на пръв поглед много тъпия въпрос - Кой си ти? и след това веднага отговаря с друг въпрос – Коя е земята ти? Тук Омир, а след това и авторите, които следват този модел, в човека

виждат, възприемат човека като принадлежаща стойност на някакви национални идентификатори. В тях влизат имена (дал Господ!), наративи също дал Господ, и разбира се историята и географията на това родно. Бих казал, че авторите от тази група, която следи оформянето на епическия герой, изобретяват родното, говорейки за неговите образи, езици и конфликти.

Но има и една друга група автори, които са възможни, появяват се някак си изневиделица, но веднага след войната, европейската война. Там, в годините около 1920-1-2 тези автори „свалят гарда“, казано в кавички, защото не се занимават вече с епическите наративи, с епическите образи на света. Напротив, те говорят за литературната всекидневна и за нейните особени енергии. Според мен литературната всекидневна може да бъде обособена като един патернализъм на времето, но тя е възможна да се формира около група, кръжок, списание и оттам насетне тя е малко деликатна територия и може да бъде конструирана, въобразена тази литературна всекидневна едва като осъзнаем, че процесът освобождаване на Македония все още е в ход. Така че литературната всекидневна е възможна след приключването на този процес – освобождаване на Македония. Чак тогава става ясно, че заниманието писане на книги е функция на потребността търсене на книги. Точно за тая двутактова културна машина говори докторантката, която според мен трябва да бъде поздравена за усилията, положени в писането на този труд, за обема на изходния материал, който тя е преобразувала и за подреждането на текста. Разбира се тук трябва да се отбележат прегледния вид, доста чистия правопис и умелото цитиране. И тук не се е минало без таблици, без приложения, които създават някак канцеларски контексти около този иначе красив дисертационен труд. Представих Ви труда. Мисля, че моето отношение е достатъчно ясно заявено в него и смятам че тази докторантка ще има голям успех по време на официалното заседание на научното жури. Давам своя положителен вот на докторанта Кашилска да бъде присъдена научната степен „доктор“.

7. Автореферат

Авторефератът и публикационната активност на докторанта отговарят на идеите, развити в основния текст.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В позицията си на оценяващ и като член на НЖ настоявам трудът на Теодора Кашилска да бъде оценен високо – той е завършен, постигнал е резултатите, заложи като цели в предговора, а и има приносен характер. Гласувам с ДА на докторанта да бъде присъдена научната степен Доктор.

10.05.2024 г.

Изготвил становището:.....

(проф. д.ф.н. Цветан Ракъовски)